



**Er der god kemi i
dine børns hverdag?**

.....
MILJØMINISTERIET

Miljøstyrelsen





Indholdsfortegnelse

Hvor meget kemi er der i dit barns hverdag?	06
Ni hurtige råd	06
I børneværelset	08
I stuen	18
På badeværelset	24
På legepladsen	30
Børneudstyr og tøj	36
Når voksne bruger kemikalier	38
Kend mærkerne	44
Ansvar for kemikalier	46
Mere at vide	48

Stikordsregister

A

Allergi	24
A-mærkning	09
Andreaskorset, se "Kend mærkerne"	44
Ansigtsmaling	13

B

Balloner	17
Barnevogne	36
Benzindunke	43
Bideringe	26
Bilplejemidler	38
Bleer	29
Blomsten, se "Kend mærkerne"	45
Blødgørere, se ftalater	10
B-mærkning	09
Børnelegetøj	08
Børnesmykker	11

C

CE-mærket, se "Kend mærkerne"	44
C-mærkning	09
Colour Index	25
Creme	24

D

D-mærkning	09
------------	----

E

EU-arbejde	46
------------	----

F

Ftalater	10
----------	----

G

Gammelt plastlegetøj	10
----------------------	----

H

Hobbyprodukter	09
Hårfarver	40

I

Imprægneringsmidler	18
---------------------	----

J

Jernbanesveller	30
Julespray	22

K

Kemikalieinspektionen	46
Kend mærkerne	44
Knapper	37
Kosmetik til voksne	40
Kosmetikallergi	40
Kreosot	30

L

Lak	42
Laminering	20
Lampeolie	41
Legepladsen	30
Legetøj, se børnelegetøj	08
Levende lys	21
Lim	42
Loppemidler	41
Luftfriskere	20

M

Mad	22
Maling	42
MAL-kode, se "Kend mærkerne"	45
Modellérvoks	14
Myggemidler	41

N	
Nikkel	11
Nikkeltestsæt	11
NTR-mærket træ, se "Kend mærkerne"	44

P	
Parabener	13
Parfumestoffer	24
PVC	37

R	
Rengøringsmidler	38

S	
Sandkassen	30
Selvløsende legetøj og smykker	14
Shampoo	24
Solcreme	34
Spånplader, se "Kend mærkerne"	44
Sutter	26
Sutteflasker	26
Svanen	45
Sæbe	24

T	
Tandpasta	26
Tekstiler	37
Telefonmaster	30
Trykimprægneret træ	31

V	
Vaskemidler	38
Vådservietter	29

Ø	
Øko-Tex, se "Kend mærkerne"	45



Hvor meget kemi er der i dit barns hverdag?

Der er krudt i de mindste. Verden er et dagligt eventyr, som byder på hundredvis af udfordringer, man kan røre ved, snuse til og smage på. Som forælder, vil du gerne give dit barn frihed til at opleve. Men indimellem kan det være svært at vurdere, hvad du trygt kan lade barnet lege med, bide i eller kæle med. For hvad med kemikalierne?

Børn møder mange kemikalier hver dag. Det gør voksne også. Men små børn fra ca. 0-6 år er særligt udsatte for kemikalier, fordi de rører, lugter og føler sig igennem verden. Set i forhold til deres størrelse spiser og drikker de også mere end voksne, ligesom de får mere luft gennem kroppen. Og så vokser de, så det knager.

I denne bog kan du læse Miljøstyrelsens råd til, hvordan du stiller skarpt på kemien i dit barns hverdag. Både i forhold til hvad dit barn reelt er udsat for, og hvordan du som forælder bør forholde dig til det.

Bogen er et opslagsværk med råd, der tager udgangspunkt i de steder, hvor børn opholder sig i løbet af en almindelig hverdag. Fra børneværelset over legepladsen til aftenens skumsprøjt i badeværelset.

Ligeledes har vi samlet ni generelle råd, som gør det nemt at huske, hvor og hvad du bør være særligt opmærksom på.

1

Pas indeklimaet – luft ud og gør rent.

Læs mere på side 18

2

Lav varieret mad og brug kun godkendt køkkengrej.

Læs mere på side 22

3

Køb Svanemærkede plejeprodukter.

Læs mere på side 25

4

Køb plejeprodukter uden parfume.

Læs mere på side 24

5
**Undgå
de farligste
ftalater.**

Læs mere på side 10

6
**Vask alt
nyt før brug.**

Læs mere på side 37

7
**Smid
gammelt,
blødt plast-
legetøj ud.**

Læs mere på side 10

8
**Køb
CE-mærket og
uparfumeret
legetøj.**

Læs mere på side 08

9
**Stil voksen-
kemikalier
uden for børns
rækkevidde.**

Læs mere på side 38

Ni hurtige råd

I børneværelset

Et moderne børneværelse bugner som regel af legetøj i alverdens farver og former. Desværre bugner det også af kemikalier. De er nemlig med til at gøre legetøjet farvestrålende og kreativt.

Selvfølgelig er der regler for, hvor meget kemi legetøjet må indeholde. Det er producenterne og legetøjsimportørernes ansvar at sikre, at legetøj ikke indeholder stoffer i mængder, som kan være skadelige for børn, når de bruger legetøjet på "normal" vis. Legetøjet må heller ikke være farligt, hvis børnene bruger det på andre måder, såsom at lege at en rød bold er et saftigt æble, som de kan bide i.

Ikke desto mindre er det vigtigt, at du som forælder er opmærksom på, hvad dine børn er i kontakt med, så børnene skånes mest muligt for den kemi, som de ikke kan undgå at møde.

Se efter CE-mærket

Alt legetøj til børn under 14 år skal CE-mærkes. Det betyder, at legetøjet er produceret efter EUs legetøjsregler. Det er alene virksomhederne, der har ansvaret for, at legetøjet følger reglerne.

Produkter, der ikke er CE-mærkede, er altså ikke produceret til børn, og overholder sandsynligvis ikke EUs krav til legetøj.

Hvis der skal tages specielle sikkerhedshensyn, f.eks. at børn under tre år ikke må bruge legetøjet, så skal det fremgå af en dansk tekst med et tilhørende piktogram.

FAKTABOKS:

CE-mærket

Sikkerhedsstyrelsen kontrollerer, at legetøj er korrekt CE-mærket, mens Miljøstyrelsen kontrollerer om legetøjet indeholder eller afgiver kemiske stoffer, der ikke er tilladte. Miljøstyrelsen undersøger f.eks. om grænseværdierne for indholdet af bly, ftalater og andre kemiske stoffer overholdes.





A, B, C eller D-mærkning

Der findes rigtig mange hobbyprodukter, og hvis producenten har vurderet, at de har en legeværdi for børn, kan de være CE-mærket; men ellers skelnes der ifølge loven ikke mellem produkter til voksne og til børn.

Det betyder bl.a., at leverandører og producenter ikke er lovmæssigt forpligtet til at udarbejde en speciel brugsanvisning til de hobbyprodukter, der er beregnet til børn. Men som en service udarbejder producenterne dog ofte alligevel brugsanvisninger. Spørg altid efter den.

Derudover har foreningen af leverandører, producenter og forhandlere af hobbymaterialer FFFH (Fællesrådet For Formnings- og Hobbymaterialer) taget initiativ til en frivillig mærkningsordning, der i dag dækker et stort antal produkter i en række hobbyforretninger.

FFFHs mærkning indeholder bl.a. oplysninger om, hvad der er i produktet, og hvordan det skal bruges og opbevares. Derudover klassificeres produktet med et A, B, C eller D-mærke.

ANBEFALINGER:

A, B, C og D-mærkning

- A-mærkede produkter kan bruges af alle over tre år.
- B-mærkede produkter kan bruges af alle over fem år under kyndig vejledning af voksne.
- C-mærkede produkter må ikke benyttes af børn og unge under 15 år.
- D-mærkede produkter må kun benyttes af voksne.



Gammelt plastlegetøj

Mors gamle dukker, legepladsens bolde og storebrors dinosaurusser holder sig måske stadigvæk godt, og de kan være meget populære hos de mindre børn. Men hvis det gamle legetøj er lavet af blødt plast, er der en risiko for, at det indeholder ftalater. Det er dog ikke alle ftalater, der er farlige, men der gælder andre regler i dag, end der gjorde tidligere, og derfor kan legetøjet være skadeligt for dit barn.

Hvis du ved, at det bløde plastlegetøj er produceret før 2007, er det bedst at smide det ud. I 2007 blev det nemlig forbudt at bruge de farligste ftalater i hele EU – både i legetøjet til de mindste og til de større børn.

Hormonforstyrrende ftalater er i dag forbudt i alt legetøj, der er CE-mærket. Men de kan stadigvæk findes i andre ting, som egentlig ikke er beregnet til børn og leg. Så når børn er i nærheden af bade-måtten, bedeforhænget, voksdugen eller dunken med badesæbe, så kan det hurtigt blive forvandlet til legetøj. Det samme gælder for skoletasken og viskelæderet.

Derfor anbefaler Miljøstyrelsen, at du køber blødt plast uden de fire ftalater, som vi ved er hormonforstyrrende. Også selvom det er produkter, som ikke er beregnet til leg. Blød PVC kan gøres blødt med andet end ftalater, og det er allerede tilfældet i legetøj.

Legetøj med duft

Noget legetøj er tilsat duft i form af parfumestoffer. Parfumestoffer kan være allergifremkaldende og er ikke nødvendige for, at man kan lege med legetøjet. Duft i legetøj er altså unødvendig kemi, som bør undgås.

FAKTABOKS:

Vidste du...

Vidste du, at Danmark allerede i 1999 forbød ftalater i legetøj og småbørnsartikler til børn under tre år?

I 2007 blev forbuddet udvidet til, at de tre ftalater DEHP, DBP og BBP blev forbudt i alt legetøj og småbørnsartikler til børn op til 14 år. Og tre andre ftalater blev forbudt i legetøj og småbørnsartikler, der kan puttes i munden. Dette forbud gælder i hele EU.

ANBEFALINGER:

PVC og ftalater i legetøj og småbørnsartikler

- Drop arvestykkerne: Lad ikke børn under tre år lege med blødt plastlegetøj købt før 1999.
- Vær opmærksom på, hvordan dit barn bruger plastlegetøj beregnet til større børn. Hvis legetøjet er købt før 2007, kan det indeholde de farligste ftalater. Derfor bør det ikke bruges af børn, der kommer legetøj i munden.
- Aflever det bløde PVC legetøj på genbrugspladsen, når det skal smides ud. Så bliver affaldet håndteret forsvarligt.
- Undgå de farligste ftalater i produkter, der ikke er CE-mærket som legetøj. Spørg før du køber, for du kan ikke se på produktet, hvilke ftalater der er brugt.



Børnesmykker

Børn har det med at efterligne de voksne – og her er smykker et vigtigt tilbehør. Men selvom der er strenge regler for bly og nikkel i smykker, og der løbende laves kontroller, så er det alligevel et område, hvor Miljøstyrelsen desværre en gang imellem støder på smykker, der indeholder for meget nikkel eller bly. Dette kan være en risiko for børnene, for nikkel kan give nikkeleksem, og bly kan forårsage indlæringsvanskeligheder.

Kontrollér derfor smykkerne for nikkel med et nikkeltestsæt, der kan købes på apoteket. Testen koster omkring 100 kr. og kan bruges til ca. 200 målinger.

FAKTABOKS:

Sæt til nikkeltest

Testen kan købes på apoteket og består af to opløsninger. To dråber af hver opløsning dryppes på en vatpind. Vatpinden gnides på metalgenstanden i ca. 30 sekunder. Hvis genstanden eller vatpinden får en rød farve, er nikkelaftagelsen højere end 0,5 mikrogram pr. cm² pr. uge.

Dette testsæt kan ikke bruges til at finde ud af, om produktet afgiver mere nikkel, end hvad der er tilladt. Men det er velegnet til at advare forbrugerne mod nikkel i produktet.

ANBEFALINGER:

Børnesmykker

- Test dine smykker for nikkel.
- Det kan desværre ikke lade sig gøre at teste indholdet af bly, men undgå at børn putter metalsmykker i munden, da bly kan afgives, hvis det findes i smykkerne.



Sminke og ansigtsmaling

Hvad er en tiger uden striber og en klovn uden rød næse? Teater og udklædningslege kræver ansigtsmaling. Sådan skal det bare være.

Ansigtsmaling kan indeholde stoffer, som kan give allergi. Vælg derfor en ansigtsmaling, som er beregnet til børn. Det betragtes nemlig som legetøj, og skal derfor være CE-mærket. Derudover skal ansigtsmaling også overholde de gældende regler for kosmetik.

I sminke og ansigtsmaling er det tilladt at bruge parfume samt parabener som konserveringsmidler. På trods af dette anbefaler Miljøstyrelsen, at undgå sminke med parfume og parabener. Parfumen har en allergirisiko og parabenerne, butyl- og propylparaben, er mistænkt for at være hormonforstyrrende.

Da børn også bliver udsat for hormonforstyrrende stoffer fra andre kilder, anbefales det, at du undgår plejeprodukter til børn med butyl- og propylparaben, herunder altså også sminke og ansigtsmaling.

Al kosmetik, inklusive børnesminke, skal have en indholdsdeklaration, og der skal være en instruktion i, hvordan sminken skal bruges. Hvis dit barn er allergisk, bør du være særligt opmærksom på indholdsdeklarationen og følge den brugsvejledning eller de advarsler, der står på produktet. Hvis emballagen eller beholderen er for lille til en etiket med en indholdsdeklaration, skal den enten være vedlagt eller fastgjort til produktet.

FAKTABOKS:

Parabener

Parabener er konserveringsmidler, der bl.a. anvendes i sminke og ansigtsmaling til børn. EU mistænker fire parabener for at være hormonforstyrrende. Det er methyl-, ethyl-, butyl- og propylparaben.

EU har vurderet at methyl- og ethylparaben er sikre at anvende i kosmetik, mens de har bedt om yderligere data for at vurdere risikoen ved butyl- og propylparaben.

Miljøstyrelsen har foretaget en undersøgelse, som viser, at butyl- og propylparaben kan udgøre en risiko, når de anvendes som konserveringsmidler i plejeprodukter til små børn, idet stofferne mistænkes for at være hormonforstyrrende.

ANBEFALINGER:

Sminke og ansigtsmaling

- Undgå sminke med parabenerne butyl- eller propylparaben. Køb Svanemærket sminke eller se på deklARATIONEN, som skal oplyse, om disse parabener er brugt.
- Undgå sminke med parfume. Det er unødvendigt og kan give allergi. Det er angivet på emballagen som "parfum" eller "aroma".
- Køb ansigtsmaling der er CE-mærket. Lad være med at købe ansigtsmaling uden de tilhørende advarsler eller brugsvejledninger.
- Brug fugtighedscreme under sminken. Vær omhyggelig med at fjerne ansigtsmalingen – brug vand og sæbe til vandbaseret sminke og rensecreme til fedtbaseret sminke.

Modellérvoks

Modellérvoks findes i mange sjove farver, og det kan formes i alle mulige tænkelige former og figurer. Derfor elsker børn at lege med det.

Men de typer modellérvoks, der skal hærdes i ovn, er samtidig baseret på PVC. Det betyder, at de kan indeholde op til 30% blødgørere, hvor ftalater er iblandt, og derfor må de kun benyttes af børn over otte år og kun under opsyn af voksne.

Der skal følge en brugsanvisning med til al modellérvoks, som hærdes i ovn, og det er vigtigt, at I voksne sikrer, at modellérvoksen kun bruges til at ælte og forme – og ikke noget andet. Ligesom I bør holde opsyn, når modellérvoksen skal i ovnen. Og da det er under hærdeningen i ovnen, at en række kemiske stoffer bliver frigivet, så skal I heller ikke bruge familiens madovn til at hærde modellérvoksen.

Alt dette kan man undgå ved at vælge modellérvoks, der ikke skal hærdes i ovnen. Der findes masser af den type modellérvoks, som er beregnet til mindre børn, men vær opmærksom på, at det næsten altid er tilsat parfume for at kamuflere modellérvoksens naturlige lugt.

Selvlysende legetøj og smykker

Selvlysende produkter, såsom knæklys til fiskeri samt selvlysende halsbånd og øreringe, fanger let børns opmærksomhed. Men de indeholder farlige stoffer, så børnene bør holdes væk fra dem.

Produkterne kan f.eks. være udformet som tynde plastrør, hvor der er selvlysende væske indei. Problemet er, at væsken indeholder ftalater, der mistænkes for at have hormonforstyrrende effekt.

Faktisk er det forbudt at sælge disse produkter i Danmark, men nogle gange dukker produkterne alligevel op på festivaler mv. Hvis du støder på disse produkter, kan du indberette det til Miljøstyrelsens Kemikalieinspektion på www.mst.dk/ borger.

De selvlysende stjerner, som kan klistres på vægge, lofter mv., kan dine børn trygt lege med. De er ikke forbudte.

ANBEFALINGER:

Modellérvoks

- Følg aldersgrænserne og læs brugsanvisningerne nøje.
- Anvend ikke samme ovn til hærdening af modellérvoks og mad.
- Hold altid børnene under opsyn – også større børn!
- Sørg for, at børnene vasker hænder, når de har leget med modellérvoks.
- Spørg efter uparfumeret modellérvoks.
- Lav din egen trylledej. Opskrifter kan findes på internettet.

ANBEFALINGER:

Selvlysende legetøj og smykker

- Køb ikke selvlysende produkter.





ANBEFALINGER:

Balloner

- Børn bør ikke sutte på balloner.
- Balloner bør altid pustes op med en pumpe – også af voksne, da børn kopierer voksne.
- Børn under otte år bør altid være under opsyn, når de leger med balloner (kvælningsrisiko).
- Defekte balloner eller stykker af balloner skal kasseres (kvælningsrisiko).

FAKTABOKS:

Legetøj

- Køb kun legetøj, der er CE-mærket og uparfumeret.
- Køb kun hobbyprodukter, der er CE-mærket eller mærket af FFFH.
- Undgå blødt plastlegetøj købt før 1999. Det kan indeholde de farlige ftalater.
- Køb legetøj, der er beregnet til barnets alder.
- Hold børn, der leger med kemisk legetøj som f.eks. fingermaling, modellervoks eller hobbyfarver, under opsyn.
- Sørg for udluftning, når du stryger rørperler. Perlerne kan ved opvarmningen afgive små mængder organiske stoffer. Lad derfor heller ikke børnene stå lige ved siden af.

Balloner

Børn synes, at balloner er sjove at slå på, gnide på og bare lege med. Og det kan de godt blive ved med, for Miljøstyrelsen har undersøgt balloner og fundet ud af, at de ikke afgiver kræftfremkaldende stoffer i koncentrationer, der udgør en umiddelbar risiko for børnene. Men det er bedst, at børnene ikke sutter på ballonerne.

På nuværende tidspunkt er der ikke regler for, hvor høj en koncentration af kræftfremkaldende stoffer ballonerne må afgive, dog må koncentrationen ikke udgøre en uacceptabel risiko.

Der er et nyt legetøjsdirektiv i EU, og når det træder i kraft, vil der være krav til, hvor høj en koncentration af kræftfremkaldende stoffer balloner må afgive.

I stuen

En af vores største kilder til kemiske stoffer er indeklimaet. Derfor er det vigtigt, at du sørger for et godt indeklima ved at lufte ud et par gange hver dag, gøre rent mindst en gang om ugen, slukke elektronik når du sover, følge vejledninger når du bruger produkter, og bruge næsen når du køber ind.

Tv'et, dvd-afspilleren, spillekonsollen, pc'en og alle vores andre elektroniske følgesvende afgiver kemiske stoffer, når de er tændt eller på stand by. Desuden kan tæpper, møbler og gardiner afgive kemi, især mens de er nye.

Imprægnering af sko mv.

Når du imprægnerer sko, støvler, overtøj eller møbler, er det vigtigt at vide, hvordan du bruger imprægneringsmidlerne rigtigt. Undersøgelser viser, at en del mennesker gennem de seneste år har oplevet gener efter at have brugt forskellige typer imprægneringsspray. Nogle er blevet utilpasse, mens andre er blevet alvorligt syge med åndenød, hoste og feber. Børn kan også få disse gener, som sandsynligvis skyldes indånding af bittesmå dråber, som sprayeres ud. Herudover vil imprægnering, der foregår indendørs påvirke indeklimaet. Imprægnering bør derfor foregå udenfor og uden børn.

Der er ikke noget entydigt svar på, hvorfor generne opstår. En teori er, at når tekstilimprægnering sprayeres ud som bittesmå dråber, er der stor risiko for at indånde stofferne, hvis du ikke bruger produkterne rigtigt. Dråberne er så små, at de kan åndes langt ned i lungerne, hvilket måske kan forklare, hvorfor nogle bliver syge. Undgå derfor altid at indånde både dampe og dråber.

ANBEFALINGER:

Imprægneringsmidler

- Vælg imprægneringsprodukter, der kan påføres med svamp eller pumpe.
- Undgå så vidt muligt spray med drivgas, da drivgas kan være medvirkende til at gøre dråberne mindre.
- Spray udendørs, og stå med vinden i ryggen.
- Hvis du skal imprægner indendørs, så brug kun produkter, der er beregnet til det – og kun i små mængder.
- Undlad selv at imprægner større ting som møbler og lignende, eller gør det udenfor.
- Sørg, for god udluftning både under og efter brug, og gå ud af lokalet, så snart du er færdig med at spraye.
- Hold spraydåsen så langt fra ansigtet som muligt, og undgå at indånde dampene.
- Brug eventuelt støvfiltermaske og plasthandsker for at reducere indånding og kontakt til huden.
- Lad ikke dine børn bruge sprayprodukter, og spray ikke, når der er børn i nærheden.



UNDERTØJ

EDITA

SMILLA

MATILDA

MARIUS

DANIEL

ALMA



Laminering

Lamineringsmaskiner bliver i stigende grad brugt til at forevige billeder, tegninger og lignende. Ikke bare i private hjem, men også i børnehaver og vuggestuer. Når du laminerer, varmes plastmaterialet op, og opvarmet plast afgiver kemiske stoffer til indeklimaet. Disse stoffer indånder alle i rummet efterfølgende. Derfor er det vigtigt at huske at lufte grundigt ud, lige fra du tænder lamineringsmaskinen.

Undersøgelser har vist, at der ikke er nogen direkte risiko for børn ved at være til stede under og efter lamineringsprocessen. Men for at begrænse børns udsættelse for kemiske stoffer anbefales det, at børn ikke er til stede under lamineringen. Samme undersøgelse viser også, at der ikke er nogen risiko forbundet ved, at børn fra 1 1/2 år anvender de laminerede materialer som legetøj.

ANBEFALINGER:

Laminering

- Laminér ikke, når der er børn til stede.
- Laminér altid for åbne vinduer, eller luft ud efterfølgende.

Luftfriskere, duftolier og lignende

Mange er glade for at give hjemmet et diskret pust af sommerblomster eller tropeduft, og duften kan f.eks. komme fra glasplader med duftgelé eller elektriske luftfriskere. Nogle af duftstofferne kan dog fremkalde allergi ved hudkontakt. Det vides endnu ikke, om de kan fremkalde allergi ved indånding, men i højere koncentrationer kan nogle duftstoffer give irritation på luftveje og slimhinder. Der er krav om, at luftfriskere skal være mærket, hvis de indeholder mere end 0,1% af et allergifremkaldende stof, og det gør det nemmere for dig at vurdere produktet.

Også æteriske olier, duftolieblandinger til aromalampers og elektriske duftspredere bliver mere udbredt i danske stuer. Miljøstyrelsens undersøgelser viser, at der ikke er helbredsmæssige risici ved at bruge aromaterapiolier en gang imellem. Til gengæld viser undersøgelser, at daglig brug af 5-10 dråber olie i et mindre rum i en længere periode indebærer en risiko for at udvikle luftvejsgener.

ANBEFALINGER:

Luftfriskere, duftolier mv.

- Undgå unødvendig kemi, på grund af risiko for allergi. Herunder parfume i forbrugerprodukter.



Nye produkter der lugter

De fleste har oplevet, at nye produkter kan lugte "kemisk" lige efter, at de er pakket ud. Brug derfor næsen, når du køber nyt og undgå produkter, som lugter af kemi. Næsen kan være en god vejleder, især når du køber elektronik, tøj og legetøj. Hvis et produkt lugter, er det formentlig i fuld gang med at afgive kemikalier til indeklimaet. Det er ikke nødvendigvis et problem, og det er ikke alle stoffer, du kan lugte. Men sørg for en sikkerheds skyld for at lufte ud, når du pakker nyindkøb ud derhjemme.

ANBEFALINGER:

Nye produkter der lugter

- Tag ikke produkter, der lugter af kemi, med hjem.
- Hvis produkter lugter, så læg dem udenfor til udluftning, indtil lugten er forsvundet.

Levende lys

Juletiden er ikke bare hjerternes, men også lysenes fest. Smukt ser det ud, men nogle typer af lys indeholder stoffer, som kan give dig allergi. De indeholder nemlig allergifremkaldende stoffer. Vær særligt opmærksom på duftlys, ligesom du skal vide, at gelélyskan udvikle en generende røg, der minder om dieselos. Brænd derfor ikke gelélyskene helt i bund.

ANBEFALINGER:

Levende lys

- Minimér sodning fra lys.
- Stil ikke levende lys i træk.
- Klip vægen ned.
- Pust lyset ud, hvis det soder.
- Gå ikke fra tændte lys.
- Stil ikke levende lys på fjernsyn eller andre elektriske genstande.
- Stil lys på et brandsikkert underlag.
- Stil tændte lys uden for børns rækkevidde.

Julespray

Julespray forsyner vinduer og træer med den sne, vejrguderne er så nærige med. Og glimmer, guld og sølv eller bronze bidrager også til stemningen. Men det er en god idé at tage nogle forholdsregler, før du sprayer. De kan nemlig indeholde stoffer, som i større mængder kan give gener.

ANBEFALINGER:

Julespray

- Brug altid glimmer-, guld-, sølv- eller bronzespray udendørs. De har som oftest et stort indhold af organiske opløsningsmidler. Lad også produkterne tørre udendørs.
- Begræns brugen af spraydåser med julesne indendørs mest muligt, da de kan indeholde problematiske stoffer.
- Lad ikke børn bruge spraydåser.
- Hold spraydåsen så langt væk fra ansigtet som muligt.
- Undgå at sprøjte på huden, hvor stofferne kan virke irriterende. Brug handsker – ikke af naturgummi. De er ikke effektive nok.
- Undgå at bruge spraydåser i nærheden af åben ild eller andre antændelseskilder. De kan indeholde brandbare stoffer.

Når du spiser

En del af børns indtag af kemiske stoffer kommer fra fødevarer, som kan indeholde små mængder kemiske stoffer. Stofferne stammer fra miljøet, emballagen eller produktionen af fødevarerne. Ved at servere varieret mad for dit barn mindsker du risikoen for, at dit barn får for store mængder af et skadeligt stof. Tjek også, at du kun bruger godkendt køkkengrej.





På badeværelset

Badet er et godt tidspunkt for leg, plask og nærhed. Derfor er det ærgerligt at ødelægge idyllen med unødvendig kemi. Især parfume og konserveringsmidler kan forårsage allergi hos børn – styr derfor uden om specielt parfume.

Sæbe, creme og shampoo

Prøv at undgå parfume i sæbe, shampoo og cremer til børn. Alle kosmetiske midler skal mærkes med en indholdsdeklaration, der viser om produktet indeholder parfume. Hvis dette er tilfældet, vil der stå enten "parfum" eller "aroma". Desuden skal producenterne angive, om deres produkt indeholder et eller flere af 26 særligt deklarationspligtige parfumestoffer, såfremt der er brugt en vis mængde af dem. Du kan læse mere om de 26 stoffer på www.mst.dk/borger.

Der er konserveringsstoffer i de fleste plejemidler, og nogle af dem kan give allergi. Parabener er konserveringsmidler, der til tider optræder i plejeprodukter til børn.

ANBEFALINGER:

Plejemidler

- Køb plejemidler uden butyl- og propylparaben. Det kan du f.eks. gøre ved at købe Svanemærkede produkter eller ved at se på indholdsdeklarationen.
- Køb plejemidler uden parfume.
- Hvis dit barn har allergi, så læs indholdsdeklarationen for at sikre, at produktet ikke indeholder et stof, som barnet er allergisk overfor.
- Sig nej til produktet, hvis det ikke er muligt at få en indholdsdeklaration.

FAKTABOKS:

Parabener

EU mistænker fire parabener for at være hormonforstyrrende, og det er methyl-, ethyl-, butyl- og propylparaben.

EU har vurderet, at methyl- og ethylparaben er sikre at anvende i kosmetik, mens de har bedt om yderligere oplysninger for at vurdere risikoen ved butyl- og propylparaben.



Miljøstyrelsens undersøgelser viser, at når parabenerne butyl- og propylparaben anvendes som konserveringsmidler i plejeprodukter til små børn, kan de udgøre en risiko. Stofferne mistænkes for at være hormonforstyrrende. Derfor anbefaler Miljøstyrelsen, at du ikke bruger plejeprodukter med butyl- og propylparaben. Dette sker nemmest ved at vælge Svanemærkede plejeprodukter. De må nemlig ikke indeholde stoffer, som EU mistænker for at være hormonforstyrrende.

Læs mere om Svanemærket i afsnittet, "Kend mærkerne" side 45.

FAKTABOKS:

Farvestoffer mv.

Farvestoffer i kosmetik er deklareret som "colour index" numre, og de kan være allergifremkaldende. På indholdsdeklarationen står de som "CI" efterfulgt af et nummer, f.eks. CI 75100.

Alle kosmetiske midler skal være mærket med sikkerhedsforeskrifter for anvendelsen, og dem er det en god ide at følge.

På indholdsdeklarationen er indholdsstofferne oftest beskrevet ved deres kosmetiske navn, som også kaldes INCI-navnet. Læs mere specifikt om de kosmetiske navne på Miljøstyrelsens hjemmeside, www.mst.dk/borger.





Tandpasta

Tandpasta indeholder fluor, som beskytter mod huller i tænderne. Små børn har imidlertid ofte svært ved at lære at spytte ud og skylle munden med vand. Derfor kan de komme til at sluge en del af tandpastaen. Fluor kan være sundhedsskadeligt i større mængder, brug derfor kun den mængde tandpasta, der svarer til barnets lillefingernegl eller en lille ært. Det er faktisk nok til at beskytte tænderne. Dette gælder også for tandpastamærker, der markedsføres direkte til børn. De indeholder nemlig ofte samme mængde fluor som almindelig tandpasta.

Hjælp også dit barn med at lære at skylle og spytte ud, både mens I børster og bagefter.

ANBEFALINGER:

Tandpasta

- Brug en mængde tandpasta, der svarer til en lille ært.

Bideringe, sutter og sutteflasker

Sutter kan afgive små mængder af kemiske stoffer. Mængderne er så små, at de ikke i sig selv udgør noget sundhedsproblem. Men da vi også bliver påvirket af mange andre kemiske stoffer i vores hverdag, er det en god ide at forsøge at reducere kemien mest muligt. Derfor anbefaler Miljøstyrelsen, at du skolder sutter inden brug – også sutter til sutteflasker.

Tidligere blev mange bideringe fremstillet af PVC-plast. De blev gjort bløde og bidelækre ved at tilsætte ftalater. I dag er der forbud mod alle ftalater i bideringe, andet legetøj og småbørnsartikler til børn under tre år.

Mange plastsutteflasker, der forhandles i Danmark, er fremstillet af polycarbonat. Dette plastmateriale kan afgive en lille rest af det kemiske stof bisphenol A.

ANBEFALINGER:

Sutter og sutteflasker

- Skold sutter inden brug.
- Anvend sutteflasker af glas. De afgiver ikke kemiske stoffer til mælken og ridses ikke.

Læs mere om ftalater i legetøj i afsnittet "I børneværelset" side 10.







Bleer

Gå efter bleer med det nordiske miljømærke "Svanen". De belaster miljøet mindre end andre bleer.

I udlandet kan bleer være tilsat lotion eller parfume, hvilket sjældent er tilfældet i Danmark. Hvis dette er tilfældet, skal lotion og parfume være deklareret på pakken. Vær dog opmærksom på, at parfume kan give allergi. En ble med lotion udsætter en sart barnenumse for en konstant kemisk påvirkning. Både parfume og lotion i bleer er eksempler på unødvendig kemi. Det kan derfor ikke anbefales at bruge dem.

Miljøstyrelsen har undersøgt fem forskellige bleer. Undersøgelsen viser, at miljømærkede bleer eller økologiske bleer ikke indeholder hverken flere eller færre kemiske stoffer, end andre bleer gør.

ANBEFALINGER:

Bleer

- Vælg bleer uden lotion og parfume.



Vådservietter

Vådservietter er populære både til kvikvask af ansigt og hænder samt i forbindelse med bleskift. Vådservietter indeholder ofte konserveringsmidler og kan også indeholde parfume. Begge dele kan give udslæt og irritationseksem på følsom hud. Hvis en vådserviet er tilsat kosmetik, eksempelvis i form af parfume, skal emballagen have en indholdsdeklaration, hvor ordet "parfum" eller "aroma" er anført.

Vådservietter indeholder desuden små mængder organiske opløsningsmidler. Opløsningsmidlerne udtørre huden, og gør den dermed mere sårbar over for andre kemiske stoffer.

ANBEFALINGER:

Vådservietter

- Tag en våd vaskeklud eller engangsklud i en plastpose, med på tur, i stedet for vådservietter.
- Hvis du foretrækker vådservietter, så vælg en uparfumeret, Svanemærket, variant.
- Hvis vådservietterne indeholder parfume, fremgår det af indholdsdeklarationen med ordene "parfum" eller "aroma".
- Afvaskning med sæbe er som regel kun nødvendig, når dit barn har haft afføring i bleen. Brug da mild børnesæbe uden parfume.

Læs mere om Svanemærket i afsnittet "Kend mærkerne" side 45.

På legepladsen

Det føles som en god gerning, når du tager barnet med på legeplads eller ud i gården. Her er frisk luft, lys og mulighed for lege mere frit. Derfor er det også ærgerligt, hvis unødigt kemi slår skår i glæden.

Det er især nogle af fortidens syndere, som skaber problemer på legepladsen. Så hvis du selv har indflydelse på gårdanlægget eller legepladsen i boligkarréen eller på institutionen, så vær særligt opmærksom på, at udendørs træprodukter ofte er trykimprægnede.

Problemet er, at de kemiske stoffer udvaskes til jorden, og dermed kan give irritation ved kontakt med huden. Eftersom trykimprægneret træ også kan være kræftfremkaldende, anbefales det at bruge andre materialer til legeprodukter.

Materialer til sandkasser og legeredskaber

Før i tiden brugte man gamle jernbanesveller og telefonmaster til sandkasser, legeredskaber mv. Jernbanesvellerne er imprægneret med kreosot, som er en tjærelignende olie, der ved kontakt med huden kan give irritation og på sigt fremkalde kræft. Telefonmaster kan også være imprægneret med kreosot (brune master) eller med arsenholdige midler (grønne master).

Selvom jernbanesvellerne og telefonmasterne er 30-40 år gamle, kan kreosot f.eks. udvaskes til jorden omkring sandkassen og til sandet i sandkassen. På meget varme sommerdage kan svelterne og masterne desuden "svede" og afgive dampe, som er farlige at indånde.



Både kreosotimpregnerede sveller og gamle telefonmaster er i dag forbudte at bruge på legepladser og til andre rekreative formål.

I dag kan du få sveller i eksempelvis elm eller lærk, uden imprægnering. I kontakt med jord kan disse holde i op til henholdsvis 10 og 15 år.



ANBEFALINGER:

Trykimprægneret træ

- Kreosotimpregnerede sveller og telefonmaster bør udskiftes ved førstkomende renovering. Indtil da bør sandet i sandkassen skiftes hvert år.
- Sveller, som er anvendt til siddepladser ved f.eks. sandkassen, bør beklædes med brædder for at undgå hudkontakt.
- I sandkasser af arsenimprægneret træ bør sandet udskiftes en gang om året.



Alternativer til trykimprægneret træ

Trykimprægneret træ anbefales ikke til sandkasser, fordi de kemiske stoffer udvaskes til sandet. Brug i stedet selvimpregneret kernetræ (det inderste af træstammen) fra lærk, der kan holde 10-15 år i jord; kernetræ fra Western Red Cedar, der kan holde 10-15 år eller eg, der kan holde 15-25 år i jord.

På legepladsen bør du dog overveje, om det er en bedre ide at bruge uimpregneret træ. Nogle legeredskaber er i direkte kontakt med jord, f.eks. bærende stolper, gynger, klatrestativer, tårne samt andre bygningskonstruktioner i træ.

Hvis de skal holde i mere end 15 år, bør de fremstilles af kernetræ fra eg eller Western Red Cedar. Alternativt kan der støbes et betonfundament, så træet er frit af jorden.

Trykimprægneret træ skal være NTR-mærket. Ifølge branchen selv garanterer mærket forbrugeren, at træet overholder nogle veldefinerede kvalitets- og miljøkrav, herunder lovens krav om, at det er fri for arsen og kreosot. Hvis træet er dansk produceret, indeholder det heller ikke krom.

Læs mere om arbejde med træ i afsnittet "Når voksne bruger kemikalier" side 38 og om NTR-mærket i afsnittet "Kend mærkerne" side 44.





ANBEFALINGER:

Alternativer til trykimprægneret træ

- Brug selvimprægneret træ til legeredskaber over jord.
- Kontrollér hvert år bærende stolper i jord for råd og svamp i et spadestiks dybde. Dette gælder både selvimprægneret og almindeligt imprægneret træ.
- Brænd ikke stumper af malet eller trykimprægneret træ på bål eller i brændeovn. Aflever i stedet materialet efter kommunens anvisninger.
- Aflever telefonmaster og sveller af ældre dato som farligt affald.

Solcreme

Sol er godt, og heldigvis er de fleste danskere opmærksomme på, at det er vigtigt at beskytte huden, da for megen sol kan give kræft i huden senere i livet. Børn kan lege udendørs i timevis, og derfor er de ekstra udsatte, når solen stråler. Ligesom voksne bør de undgå middagssolen, og derudover er det en fordel at flytte legen ind i skyggen og beskytte huden med tæt vævet tøj og hat. På bar hud hjælper solcreme med at forhindre de værste gener.

Når UV-indexet er tre eller højere, anbefales det, at man beskytter sig i solen med rigelig solcreme med mindst faktor 15. I Danmark er det typisk i tidsrummet fra kl. 12-15 fra april til september, når det er skyfrit, eller der kun er få skyer på himlen.

Solcremer skal vælges med omhu. Som al anden kosmetik, kan solcremer indeholde allergifremkaldende stoffer, f.eks. parfumestoffer. Solcremer indeholder også konserveringsmidler som f.eks. parabener. EU mistænker fire parabener for at være hormonforstyrrende. Det er methyl-, ethyl-, butyl- og propylparaben. EU har vurderet, at methyl- og ethylparaben er sikre at anvende i kosmetik, mens de har bedt om yderligere data for at vurdere risikoen ved butyl- og propylparaben.

Miljøstyrelsens undersøgelse viser, at parabenerne butyl- og propylparaben kan udgøre en risiko, når de anvendes som konserveringsmidler i plejeprodukter til små børn. Det skyldes, at stofferne mistænkes for at være hormonforstyrrende. Vi anbefaler derfor, at du undgår solcremer med butyl- og propylparaben. Vælg i stedet Svanemærkede produkter, der ikke må indeholde stoffer, som EU mistænker for at være hormonforstyrrende. Miljøstyrelsen anbefaler, at du bruger Svanemærkede solcremer uden parfume.

Det er vigtigt, at du beskytter dit barn mod solens stråler. Derfor er enhver solcreme bedre end ingen. Også selvom solcremen indeholder butyl- og propylparaben.

Læs mere om Svanemærket i afsnittet, "Kend mærkerne" side 45.





ANBEFALINGER:

Solcreme

- Lad ikke børn opholde sig ubeskyttet i solen. Helt små børn, som ikke kan kravle eller gå, bør ikke opholde sig i direkte sol.
- Undgå middagssol fra kl. 12-15.
- Når børn opholder sig i solen, bør de altid beskyttes i form af let, men tætvevet sommertøj, solhat og solcreme.
- Skygge er godt – medbring den eventuelt selv i form af en parasol. Når helt små børn ikke opholder sig i solen, er solcreme sjældent nødvendigt. Hvis du vil sikre dem mod genskin fra f.eks. havet eller fra hvidt sand, kan du smøre lidt creme på kinder, næse og håndrygge.
- Brug solcreme uden butyl- og propylparaben. Det står på indholdsdeklarationen, hvis solcremen indeholder en af de to parabener. Svanemærket solcreme indeholder ingen stoffer, som EU mistænker for at være hormonforstyrrende.
- Brug solcreme uden parfume. Hvis solcremen indeholder parfume, er det angivet på deklARATIONEN som "parfum" eller "aroma".
- Brug solcreme med en beskyttelsesfaktor på mindst 15, og som beskytter mod både UVA- og UVB-stråler.
- Sørg for at børnene er smurt godt ind i rigelige mængder solcreme (20 ml til et barn), før de kommer ud i solen. Brug vandfast solcreme, når børnene bader eller sveder.
- Børn under 12 år frarådes at bruge solcreme, der indeholder stoffet 4-methylbenzylidene camphor (4-MBC). Dette er primært aktuelt, når du køber solcreme i udlandet.

Børneudstyr og tøj

En barnevognslur i frisk luft giver røde kinder. Men hvis du vil være helt sikker på, at det virkelig er den friske luft, der giver kinderne kulør, så vær opmærksom på, hvad dit barn er omgivet af, både mens det sover, og når det kommer ind igen.

Barnevogne

Der er forbud mod at bruge ftalater i barne- og klapvogne, og det gælder også regnslag til barne- og klapvogne. Andre produkter børn kan have kontakt med, kan dog være blødgjort med ftalater, f.eks. børnejakker, voksduge og sækkepuder. Da små børn har en tendens til at sutte på alt, så vær opmærksom på materialer af blød PVC, da de kan indeholde ftalater.

Spænder og lynlåse i barnevognsseler kan også afgive nikkel. Nikkel kan ved tæt kontakt med huden give nikkelallergi.

ANBEFALINGER:

Barnevogne

- Undgå produkter til børn med de farligste ftalater. Spørg efter det, når du køber produkter af blød PVC.
- Test spænder og lynlåse i barnevognsselen for nikkel med et nikkeltestsæt fra apoteket (se side 11).



Tekstiler

Håndklæder og sengetøj kan være behandlet med kemikalier, der kan have sundhedsskadelige egenskaber og forårsage allergi. Derfor bør alt nyt tøj, som kommer i direkte berøring med huden, vaskes inden brug.

Vær opmærksom på, at plasttryk af PVC på tøjet kan indeholde ftalater. PVC-tryk bruges især på t-shirts, sweatshirts, børnetøj og arbejdstøj.

ANBEFALINGER:

Tekstiler

- Vask alt nyt tøj inden brug.
- Køb miljømærket tøj. Se efter Svanemærket eller Blomsten. Du kan også se efter det private Øko-Tex mærke (læs mere om mærkerne side 45).
- Undgå at købe tøj med plasttryk af PVC. Du kan desværre ikke se, om et plasttryk er lavet af PVC, så spørg i forretningen.

ANBEFALINGER:

Knapper mv.

- Tjek alle metalgenstande med et nikkeltestsæt fra apoteket (læs mere side 11).
- Spørg efter nikkelfri produkter, når du køber løse knapper, nitter, lynlåse osv. Lynlåse i flyverdragter er ikke omfattet af forbuddet mod nikkel. Det er derimod lynlåse mv. i tøj, der kommer tæt på huden.

Knapper, lynlåse, nitter mv.

På trods af reglerne om hvor meget nikkel metalgenstande må afgive, kan du af og til komme ud for at knapper, lynlåse, nitter mv., der afgiver mere end godt er.

Bemærk, at nikkelforbuddet gælder kun metalgenstande, der er beregnet til at komme i direkte kontakt med huden i længere tid.

Når voksne bruger kemikalier

Børn gør desværre sjældent, hvad man siger. Til gengæld er de rigtig gode til at gøre det, man gør! Det skal ikke forhindre dig i at lade børnene hjælpe til, men pas på med, hvad du viser dem. F.eks. behøver de ikke vide, hvor lampeolien står, eller hvor du gemmer den flotte glimmerspray fra jul.

Når I arbejder sammen, så vær ekstra opmærksom på, at børnene ikke kommer for tæt på farlig kemi, og følg nedenstående generelle råd:

- Lad ingen voksenkemikalier, såsom kosmetiske produkter, vaske- rengørings- og husholdningskemikalier, lampeolie, mygge- og loppebekæmpelsesmidler, bilplejemidler, benzin- og olieprodukter, stå inden for børns rækkevidde.
- Vælg så vidt muligt produkter uden faremærker.
- Sæt børnesikre kapsler tilbage på flasken efter brug.
- Omhæld aldrig kemiske produkter til uoriginal emballage som f.eks. sodavandsflasker.
- Når du bruger spray, så sørg for, at du selv og dit barn ikke indånder spraytågerne.
- Gå udenfor, når du f.eks. skal sprayimpregnere støvler, sko eller andet.

Vaskemidler og husholdningskemikalier

Det er dejligt at have vaskepulver, rengøringsmidler og andre husholdningsprodukter lige ved hånden.

Men pas på, at små nysgerrige hænder ikke får for let adgang til de spændende sager.

Vær især opmærksom, mens du er i gang med at bruge husholdningsprodukterne. Når du tømmer opvaskemaskinen, kan der f.eks. ofte være rester af pulver i lågen, som er lige i småbørnshøjde.

Hvis produktet har en etiket med faresymbol, er det meget vigtigt at opbevare det utilgængeligt for børn. Selv om denne type produkter skal have børnesikret lukning, er det ikke nogen garanti for, at fingerfærdige børn ikke kan åbne emballagen. Børnesikringen forsinker bare åbningen.

Nogle vaske- og rengøringsmidler indeholder parfume. Parfumen har ingen anden funktion ud over at få tøjet til at dufte – tøjet bliver ikke mere rent. Parfume er derfor unødvendig kemi i disse produkter, og mange parfumestoffer kan give allergiske reaktioner – hos både børn og voksne.

ANBEFALINGER:

Vaske- og rengøringsmidler

- Vælg produkter med Svanemærket eller Blomsten. De produkter belaster miljøet mindre end andre husholdnings- og rengøringsprodukter, men bør selvfølgelig stadig opbevares uden for børns rækkevidde.
- Vælg tekstilvaskemidler uden parfume og optisk hvidt.
- Undgå skyllemiddel. Det er alene beregnet til at modvirke statisk elektricitet i syntetiske stoffer.







Voksnes kosmetik

Nogle kosmetiske produkter til voksne kan være farlige i børns hænder, og bør derfor opbevares utilgængeligt for børn.

Mange små piger vil gerne gøre det samme som deres mødre. Men hold dem væk fra makeup og neglelak. Det er en unødvendig påvirkning af kemiske stoffer for dit barn, og de kosmetiske produkter kan indeholde stoffer, der kan fremkalde allergi.

Hårfarver indeholder f.eks. tit allergifremkaldende stoffer i en relativt koncentreret form; ligesom både hårafblegningsmidler og hårfjerningsprodukter kan virke stærkt irriterende på huden. Børn under 18 år bør derfor slet ikke farve hår.

Produkter, der markedsføres som spray, f.eks. deodoranter og hårlak, kan nemt komme i øjnene. Så vær opmærksom på at vende dem rigtigt, når de bruges.



Mygge- og loppemidler

Det er hyggeligt at klø sin hund bag øret, men hvis den klør sig meget, skal der måske en loppebehandling til.

Familiens hund er ofte barnets bedste ven, og derfor vil barnet gerne være i nærheden af den – også når der skal sprøjtes for lopper. Men selvom du skal sprøjte, hvor dyret færdes, er det ikke nogen god ide at sprøjte steder, hvor barnet er nødt til at opholde sig og derved får midlet direkte på sig. Det gælder f.eks. i sengen, på sofaen eller på tilgængelige gulvflader.

Derfor er det også vigtigt at gøre grundigt rent efter brug af loppemidler på kæledyret.

Myggemidler skal af gode grunde i nærkontakt med huden. Nøjes med at smøre barnet der, hvor myggene oftest stikker, det vil sige ved anklerne og andre bare steder. Hvis huden bliver irriteret, så hold op med at bruge midlet.

ANBEFALINGER:

Mygge- og loppemidler

- Følg brugsanvisningen på etiketten nøje. Brug ikke loppemidler, hvor barnet er nødt til at opholde sig eller færdes ofte.
- Brug aldrig myggemidler på spædbørn. Læg i stedet babyen under et uimprægneret myggenet.
- Myggemidler skal anvendes der, hvor myggene oftest stikker. Smør ikke for tit.
- Brug indkapslede insektmidler, såsom myrelokkedåser, i stedet for midler til at sprøjte ud.
- Brug kun midler, der er godkendt af Miljøstyrelsen.

Små olielamper giver et fint lys – men olien skal opbevares med omtanke. Tidligere kunne du også få farvet olie. Den blev dog forbudt, da flere børn forvekslede olien med sodavand og drak den. Selv uden farve kan olien stadig give kemisk lungebetændelse, hvis den kommer ned i lungerne. Så pas godt på flasken!

ANBEFALINGER:

Lampeolie

- Sørg for, at fyldte olielamper er uden for børns rækkevidde.
- Hvis barnet kommer til at drikke olien, må du ikke få det til at kaste op! Det øger risikoen for, at olien kan komme ned i lungerne. Giv i stedet barnet mælk og søg straks hjælp.



Maling, lak og lim

Maling, lak og lim kan have et højt indhold af organiske opløsningsmidler og andre sundhedsskadelige stoffer. Det kan give svimmelhed, hovedpine eller luftvejsirritation – og i ekstreme tilfælde skader på lever, nyrer og hjerne. Embalagens farvesymboler og tekster viser, hvor farligt produktet er, og hvordan du håndterer det.

Husk, at dit barn er mere følsomt over for disse påvirkninger, og det er derfor vigtigt, at du beskytter dit barn mod påvirkninger fra sådanne produkter. Selvom dit barn sikkert rigtig gerne vil hjælpe til med at male, så er det bedst, at du selv ordner det.

På emballagen kan du også læse, hvordan du forebygger eller håndterer farer under brug, samt hvordan du kan bortskaffe kemikalierne. Desuden kan der være en MAL-kode på denne type produkter. Lak- og malingfjerner kan indeholde klorerede eller andre organiske opløsningsmidler, som kan være skadelige at indånde. Stofferne kan afdampe i våd tilstand, men også mens de hærdner. Derfor er det en god ide at sørge for god udluftning. Både mens du bruger produktet, men også et stykke tid efter, at det er tørt. Du bør desuden undgå at opholde dig i længere tid i nymalede rum.

Du kan bruge vandbaseret maling til alt malerarbejde indendørs såvel som udendørs. Indendørs bør du ikke bruge maling med organiske opløsningsmidler.

Læs mere om MAL-koder i afsnittet "Kend mærkerne" side 45.

ANBEFALINGER:

Maling mv.

- Brug vandbaseret maling, lak og malingfjerner med så lav MAL-kode som mulig, f.eks. 00-1. Jo lavere MAL-kode, jo lavere indhold af organiske opløsningsmidler.
- Sætter du pensler i blød i glaskrukker efter brug med terpentinbaseret maling, så sæt en plasticpose over, luk tæt til og stil dem så børn ikke kan få fat i dem.
- Skal penslen ikke bruges foreløbig, er brun sæbe et velegnet alternativ til det langt giftigere terpentin eller rensebenzin. Smør penslen ind i brun sæbe og luk det hele til i en plasticpose. Et par dage senere vil penslen være ren. Du kan også bruge penselrens som miljøvenligt alternativ.



Biler

Når bilen har fået en undervognsbehandling, får du ofte en flaske med et afrensningsmiddel med hjem. Mange af de midler, der bruges til afrensning af rustbeskyttelsesmidler som f.eks. tectyl, indeholder petroleum og/eller opløsningsmidler. Lad ikke flasken ligge frit fremme, hvor børn kan komme til at drikke af den. Selvom flasken har børnesikret lukning, er det ikke nogen garanti for, at børn ikke kan åbne den.

ANBEFALINGER:

Bilplejemidler

- Læs og følg anvisningerne nøje på bilplejemidler.
- Sørg for at lufte ud, når du bruger midler til indvendig bilpleje. Åbn alle døre, mens du vasker og pudser.
- Lad ikke børn anvende disse midler, når de hjælper til med at gøre bilen ren.



Til trods for at både benzin og olie er giftigt for børn, er benzin- og oliedunke, du selv fylder op, ikke mærket med faremærker eller forsynet med børnesikret lukning. Dette gælder både dunke til plæneklippere, motorsave, biler mv.

Børn ser ofte deres far fylde benzin på bilen eller på de elektriske apparater i værkstedet – og det vil de nogle gange også selv prøve. Men hold børnene langt væk fra alle benzin- og olieprodukter. Og sørg for at stille dem langt væk fra børnenes rækkevidde.

Som privatperson må du maksimalt opbevare 25 liter brandfarlig væske, herunder benzin.



Kend mærkerne

Faremærker

Farlige kemiske stoffer og produkter skal mærkes med et faresymbol, uanset om de er flydende, i gasform eller i fast form. Flydende produkter kender du – det er f.eks. rengøringsmidler. Gasser kan f.eks. være lighergas. Produkter i fast form kan være tabletter til opvaskemaskinen eller afløbsrens som pulver.



Andreaskors og det nye udbrækningsymbol illustrerer, at produktet kan være sundhedsskadeligt, lokalirriterende eller indeholde allergifremkaldende stoffer. Hvilken eller hvilke farer, der er tale om, fremgår af en supplerende tekst. Nogle af sætningerne handler om, hvordan du forebygger eller håndterer farer, når du bruger kemikalierne, mens andre handler om, hvad du skal gøre med kemikalierne, når du vil smide dem ud. Hvis symbolet f.eks. fortæller, at stoffet er lokalirriterende, kan der stå: "Forårsager alvorlig øjenirritation" og "Må ikke komme i kontakt med øjne, hud og tøj".



Ætsningssymbolet – i ny og gammel udgave betyder, at produktet kan give ætsningsskader ved brug. Ætsende produkter skal håndteres meget

forsigtigt og kan skade både huden og øjnene. Findes blandt andet på midler til opvaskemaskine, kalkfjernere og afløbsrens. Ætsende produkter må kun sælges i børnesikrede emballager. Læs mere om symbolerne på www.deoversetefaresymboler.dk.

NTR

NTR-symbolet fulgt af en bogstavkode eller træarter. "NTR/gran" betyder f.eks., at grantræet er imprægneret med midler godkendt af Miljøstyrelsen og dermed fri for kreosot og arsen. Er træet imprægneret i Danmark, er der tillige garanti for, at det ikke indeholder krom.

E15 P25B

Er spånplader deklareret med enten E15 og/eller P25B, betyder det, at de er godkendt til byggeri, møbler og inventar, samt at de har et meget lavt indhold af formaldehyd.



CE-mærket findes på mange forskellige produkter. Legetøjsprodukter beregnet til børn i alderen 0-14 år må kun sælges, hvis de er CE-mærket. Mærket er producentens/importørens måde at orientere myndigheder og forbrugere om, at produktet lever op til de sundheds- og sikkerhedskrav, der stilles af legetøjsreglerne.

00-1

MAL-kode bruges især på maling og består af to tal med en bindestreg imellem. En høj MAL-kode betyder, at stoffet er farligt.

Tallet før bindestregen angiver, hvor stort indholdet af flygtige stoffer er, og dermed produktets tendens til at fordampe. Det vil sige, hvor farlige de er at indånde, eller med andre ord risikoen for at blive udsat for indholdsstofferne via luftvejene øges, jo højere tallet er. Hvis tallet er 2 eller derunder, må produkterne bruges indendørs. Hvis tallet er 3, må produkterne kun bruges til gulve og badeværelsesvægge samt udendørs. Hvis tallet er 4 eller derover, må produkterne kun bruges udendørs.

Tallet efter bindestregen, 0-6, viser, hvor stort indholdet af samtlige farlige stoffer er, og hvorvidt det er skadeligt ved kontakt med huden, øjnene eller ved indtagelse. Jo lavere tal, des mindre fare.

Miljømærker

Vil du gerne handle både sundt og miljørigtigt, så kan du gå efter de varer, som er mærket med Blomsten eller Svanen. Begge mærker er en garanti for, at produkterne er blandt de mindst miljøbelastende af sin slags, at kvaliteten er i orden, og at varen ikke indeholder sundhedsskadelige stoffer.

Der er i dag (2009) 2.300 varer på det danske marked, som er miljømærkede, og udvalget spænder lige fra hårshampoo til hoteller. En stor andel af plejeprodukter til børn er miljømærkede.



EUs miljømærke er "Blomsten", som har eksisteret siden 1992, mens det nordiske miljømærke fra 1989 er "Svanen", som Danmark tilsluttede sig i 1997.

Se mere på www.ecolabel.dk



Øko-Text mærket er et privat tekstilmærke med fokus på forbrugernes sundhed. Øko-Text 100 sikrer, at der ikke afgives sundhedsskadelige kemikalier fra tekstilerne.

Køber du tøj med Øko-Text 100, kan du være sikker på, at det færdige tøj ikke indeholder sundhedsskadelige mængder af visse kemikalier som f.eks. formaldehyd og tungmetaller. Har tøj et Øko-Text 1000, er der desuden taget hensyn til miljøet, og hvor tøj er fremstillet. Er tøj mærket med Øko-Text 100+, så er både 100-kriterierne og 1000-kriterierne opfyldt.

Ansvar for kemikalier

EU laver fælles regler

EU laver fælles love og regler for brugen af kemikalier i EU-landene. EUs politik på kemikalieområdet betyder meget for danskernes hverdag. F.eks. er EU med til at sørge for, at kosmetik ikke indeholder kemiske stoffer i sundhedsskadelige mængder.

EUs kemikalielovgivning, REACH, betyder, at du får større viden om de stoffer, der findes på markedet, og at industrien skal registrere og vurdere alle stoffer, før de produceres og markedsføres. Som udgangspunkt må kun kendte stoffer markedsføres fremover, og industrien skal sikre, at produktion og brug af kemikalier sker uden risiko for mennesker. De nærmere krav afhænger af den mængde, som stofferne produceres i. Producenterne skal give informationer om produktet, og særlig problematiske stoffer skal godkendes af myndighederne.

Danske myndigheder undersøger og kontrollerer kemikalier

Miljøstyrelsen vurderer kemikalier og er med til at fastsætte regler for, hvordan de må bruges. Den danske strategi går ud på at mindske forbruget og øge kontrollen med de problematiske kemikalier. Producenterne skal have større ansvar, og forbrugerne skal have adgang til oplysninger om, hvordan de kan undgå at blive udsat for farlige stoffer. Det skal opnås gennem en bedre regulering i Danmark, på EU-niveau og globalt, igennem øget viden, information og kontrol.

Det er Miljøstyrelsens Kemikalieinspektion, som fører tilsyn med, at lovgivningen overholdes. Det gør de ved anmeldt og uanmeldt at dukke op hos importører eller i forretninger, hvor produkterne sælges. Miljøstyrelsens Kemikalieinspektion kan kontaktes, hvis du har mistanke om ulovlige kemikalier i produkter. Dette gælder dog ikke kemikalier i fødevarer og lægemidler, hvor du kan henvende dig til Fødevarestyrelsen eller Sundhedsstyrelsen.

Du kan melde overtrædelser af kemikalielovgivningen på www.mst.dk/borger. Du er også altid velkommen til at ringe til vores Servicecenter, hvis du har spørgsmål eller ønsker at bestille materiale. Ring på 70 12 02 11 eller skriv på info@mim.dk.



Mere at vide

Miljøstyrelsens Online

www.mst.dk/borger
www.65000.dk – kemi og 2-årige
www.babykemi.dk – gravide og kemikalier
www.hudallergi.dk – unge og allergi
www.chemicaldays.dk – undervisningssite om kemi
www.miljonyt.dk – elektronisk nyhedsbrev

Få svar på dine spørgsmål

Miljøministeriets Servicecenter er parat til at svare på dine spørgsmål.
Ring på telefon 70 12 02 11 eller skriv på info@mim.dk.

Andre myndigheder på nettet

Sundhedsstyrelsen: www.sundhedsstyrelsen.dk
Forbrugerstyrelsen: www.forbrug.dk
Borger.dk: www.borger.dk
Fødevarestyrelsen: www.fvst.dk

Organisationer og institutioner

Miljømærkesekretariatet: www.ecolabel.dk
Informationscenter for Miljø og Sundhed: www.miljoeogsundhed.dk
Forbrugerrådet: www.forbrugerraadet.dk
Træ og miljø: www.trae.dk
Astma-Allergi Forbundet: www.astmaallergi.dk







Er der god kemi i dine børns hverdag?

Udgivet af:

Miljøstyrelsen
Strandgade 29
1401 København K
mst@mst.dk
www.mst.dk

Forsidefoto: Jeppe Gudmundsen-Holmgreen

Fotos: Michael Johnson

Design: Tejlmann&Co

Tryk: PE offset

ISBN: 978-87-92617-17-0

Udgivelsesår: 2010

Oplag: 6.500 ex., 1. oplag

Denne tryksag er mærket med det nordiske miljømærke "Svanen".

Fås gratis hos:

Miljøministeriets Servicecenter,
info@mim.dk eller telefon 70 12 02 11.
Kan downloades på www.mst.dk/borger/kampagner.

Eftertryk kun efter aftale.

Citater tilladt med kildeangivelse.





Er der god kemi i dine børns hverdag?

En bog beregnet til forældre, personale i daginstitutioner og sundhedsplejersker, som har med børn fra 0-6 år at gøre.

Læs hvordan du kan være med til at sikre, at børn ikke kommer til skade ved omgang med en række børne- og voksenprodukter, der indeholder kemiske stoffer.

.....
MILJØMINISTERIET

Miljøstyrelsen